UBN 2015-05-28
Ärende 9.

Uppsala KOMMUN

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Handläggare
Holström Ingrid
Thomson Giggi

Datum
2015-04-17

Diarienummer
UBN-2015-1414

Utbildningsnämnden

Svar på Kommunrevisionens granskning av studie- och yrkesvägledning i Uppsala kommun

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslås besluta

att godkänna utbildningsförvaltningens förslag till svar på kommunrevisionens rapport om granskning av studie- och yrkesvägledning i Uppsala kommun.

Sammanfattning

Bakgrunden till revisionen var att svara på frågan om studie- och yrkesvägledningen i Uppsala kommun bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Den sammanfattande bedömningen från PwC är att ansvariga nämnder, barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden inte har haft en ändamålsenlig styrning av verksamheten. Revisionen konstaterar i sin rapport att mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen har antagits av de tidigare nämnderna men att det inte går att se att de antagna mål och riktlinjerna har följts upp under 2014. Endast 12 av 34 skolor uppger att de har en studie- och yrkesorienteringsplan som i mål och riktlinjer anges som en förutsättning för ett framgångsrikt studie- och yrkesvägledningsarbete och det är stora skillnader mellan grundskolorna hur mycket resurser som satsas på studie- och yrkesvägledning. Nämnden föreslår i sitt svar till kommunrevisionen att skolorna ges i uppdrag att utarbeta en plan för varje skolform under 2015 för hur studie- och yrkesvägledningen ska bedrivas i varje grund- och gymnasieskola.

Utbildningsförvaltningen

Birgitta Pettersson
Direktör

Postadress: Uppsala kommun, utbildningsförvaltningen, 753 75 Uppsala
Besöksadress: Stationsgatan 12 • Telefon: 018-727 00 00 (växel)
E-post: utbildningsforvaltningen@uppsala.se
www.uppsala.se

KRN 2015/6
Exp 2015-03-13

Uppsala KOMMUN

Kommunrevisionen 2015-03-13

Uppsala Kommun
Utbildningsnämnden
2015 -03- 23
Dnr UBN 2015-1414
Handl. 1

Utbildningsnämnden

Granskning av studie- och yrkesvägledning i Uppsala kommun

PwC har på vårt uppdrag, granskat om studie- och yrkesvägledning i Uppsala kommun bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Granskningen har ett särskilt fokus på hur arbetet kring studie- och yrkesvägledning fungerar i skolorna vid sidan av de insatser som görs av professionen, studie- och yrkesvägledare.

Granskningsobjekt har varit ansvariga nämnder, d v s barn- och ungdomsnämnden (BUN) samt utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (UAN). Dessa nämnder har dock fr o m år 2015 upphört och ansvaret för verksamhetsområdet åligger fortsatt den nybildade utbildningsnämnden.

Granskningen visar följande:

- Att mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen har antagits av tidigare barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden. Utifrån målen har arbetsplaner upprättats där det framgår vad som ska göras och hur arbetet ska gå till. I måldokumentet framhålls att en förutsättning för framgångsrikt arbete är att skolorna arbetar strukturerat med studie- och yrkesorientering i enlighet med det som uttrycks i måldokumentet.

- Att endast tolv av 34 skolor uppger att de har en studie- och yrkesorienteringsplan. Innehållet i planerna tenderar i många fall att avgränsas till insatser som utförs av studie- och yrkesvägledarna. Insatser kopplade till studie- och yrkesvägledning i ett vidare perspektiv förekommer inte i planerna i någon större omfattning.

- Att det inte går att se att och hur ansvariga nämnder under år 2014 följt upp de antagna målen och riktlinjerna.

- Att det är stora skillnader mellan grundskolorna hur mycket resurser som satsas på studie- och yrkesvägledning. Den skola som satsar mest har mer än tre gånger så mycket resurser per elev jämfört med den som satsar minst.

Grundat på ovanstående är vår samlade bedömning och svar på revisionsfrågan att ansvariga nämnder inte kan sägas ha haft en ändamålsenlig styrning av verksamheten.

Vi översänder rapporten för synpunkter till utbildningsnämnden. Vi önskar svar senast den 30 maj 2015.

FÖR KOMMUNENS REVISORER

Lars-Olof Lindell

Lars-Olof Lindell
Ordförande för revisionen 2014[1]

[1] Denna granskning tillhör verksamhetsåret 2014

Revisionsrapport

Granskning av studie- och yrkesvägledning

Uppsala kommun

Anders Törnqvist
Roger Burström

Februari 2015

pwc

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning och revisionell bedömning 2

2. Inledning 4

2.1. Bakgrund 4

2.2. Uppdrag 4

2.3. Revisionsfråga 4

2.4. Metod, genomförande 5

2.5. Avgränsning 5

3. Allmänna bestämmelser 6

4. Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning 7

4.1. Studie- och yrkesvägledning i "vid" och "snäv" bemärkelse 7

4.2. Att styra och leda arbetet med studie- och yrkesvägledning 8

5. Studie- och yrkesvägledningen i Uppsala kommun 9

5.1. Organisation 9

5.2. Resurser 9

5.2.1. Gymnasieskolan 9

5.2.2. Grundskolan 10

6. Resultat 11

6.1. Finns antagna mål för studie- och yrkesvägledningen? 11

6.1.1. Iakttagelser 11

6.1.2. Bedömning 12

6.2. Finns en studie- och yrkesorienteringsplan vid kommunens skolor? 13

6.2.1. Iakttagelser 13

6.2.2. Bedömning 15

6.3. Hur följer ansvariga nämnder upp studie- och yrkesorienteringsplanerna 16

6.3.1. Iakttagelser 16

6.3.2. Bedömning 16

1. Sammanfattning och revisionell bedömning

På uppdrag av kommunens revisorer har en granskning genomförts om studie- och yrkesvägledningen i Uppsala kommun bedrivs på ett ändamålsenligt sätt med särskilt fokus på hur arbetet kring studie- och yrkesvägledning fungerar i skolorna vid sidan av de insatser som görs av professionen, studie- och yrkesvägledare.

Revisionsfrågan som granskningen ska ge svar på är om studie- och yrkesvägledningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Följande delfrågor utgör grund för bedömning av den övergripande revisionsfrågan:

- Finns antagna mål för studie- och yrkesvägledningen?
- Finns en studie- och yrkesorienteringsplan vid kommunens skolor?
    - Anges i planerna hur eleverna informeras om det aktuella arbetsmarknadsläget lokalt, regionalt, nationellt och internationellt?
    - Anges hur skolan arbetar med att integrera studie- och yrkesvägledningen i studie- och yrkesorienteringsplanen?
    - Anges i studie- och yrkesorienteringsplanen hur skolan ger eleverna förutsättningar att lära känna sig själva och sina egna möjligheter och förmågor inför framtida studie- och yrkesval?
- Hur följer ansvariga nämnder upp studie- och yrkesorienteringsplanerna?

Granskningens resultat bygger på

- Genomgång av aktuell lagstiftning och rekommendationer, styrdokument, beslut, riktlinjer och protokoll.
- Intervjuer med ansvarig för studie- och yrkesvägledningsfrågor vid Regionförbundet i Uppsala län samt intervjuer med enhetschefer vid "Samlad vägledning".
- Mailenkät till kommunens skolledare om förekomsten av studie- och yrkesorienteringsplan för varje enskild skola där det anges hur man informerar eleverna om det aktuella arbetsmarknadsläget lokalt, regionalt, nationellt och internationellt
- Kompletterande intervjuer med rektorer vid fem skolor.

Granskningsobjekt är ansvariga nämnder, d v s barn- och ungdomsnämnden (BUN) samt utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (UAN). Dessa nämnder har dock fr o m år 2015 upphört och ansvaret för verksamhetsområdet åligger fortsatt den nybildade utbildningsnämnden.

Granskningen visar följande:

- Att mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen har antagits av tidigare barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden. Utifrån målen har arbetsplaner upprättats där det framgår vad som ska göras och hur arbetet ska gå till. I måldokumentet framhålls att en förutsättning för framgångsrikt arbete är att skolorna arbetar strukturerat med studie- och yrkesorientering i enlighet med det som uttrycks i måldokumentet.

- Att endast tolv av 34 skolor uppger att de har en studie- och yrkesorienteringsplan. Innehållet i planerna tenderar i många fall att avgränsas till insatser som utförs av studie- och yrkesvägledarna. Insatser kopplade till studie- och yrkesvägledning i ett vidare perspektiv förekommer inte i planerna i någon större omfattning.

- Att det inte går att se att och hur ansvariga nämnder under år 2014 följt upp de antagna målen och riktlinjerna.

- Att det är stora skillnader mellan grundskolorna hur mycket resurser som satsas på studie- och yrkesvägledning. Den skola som satsar mest har mer än tre gånger så mycket resurser per elev jämfört med den som satsar minst.

Grundat på ovanstående är vår samlade bedömning och svar på revisionsfrågan att ansvariga nämnder inte kan sägas ha haft en ändamålsenlig styrning av verksamheten.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Studie- och yrkesvägledning är en rättighet för eleven och skolan har ett viktigt och omfattande uppdrag att stödja eleverna i att göra väl underbyggda val. Skolverket och Skolinspektionen har i olika rapporter lyft fram att studie- och yrkesvägledningen behöver utvecklas.

Studie- och yrkesvägledning kan beskrivas i både *vid och snäv bemärkelse*. Vägledning i *vid bemärkelse* är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval. Det handlar till exempel om praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation och aktiviteter för att utveckla elevens självkännedom. Studie- och yrkesvägledning i *snäv bemärkelse* är den personliga vägledning som studie- och yrkesvägledaren ger i form av vägledningssamtal, individuellt och i grupp.

2.2. Uppdrag

PwC har på uppdrag av kommunens revisorer granskat om studie- och yrkesvägledningen i Uppsala kommun bedrivs på ett ändamålsenligt sätt med särskilt fokus på hur arbetet kring studie- och yrkesvägledning fungerar i skolorna vid sidan av de insatser som görs av professionen, studie- och yrkesvägledare.

2.3. Revisionsfråga

Revisionsfrågan som granskningen ska ge svar på är om studie- och yrkesvägledningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Följande delfrågor utgör grund för bedömning av den övergripande revisionsfrågan:

- Finns antagna mål för studie- och yrkesvägledningen?
- Finns en studie- och yrkesorienteringsplan vid kommunens skolor?
    - Anges i planerna hur eleverna informeras om det aktuella arbetsmarknadsläget lokalt, regionalt, nationellt och internationellt?
    - Anges hur skolan arbetar med att integrera studie- och yrkesvägledningen i studie- och yrkesorienteringsplanen?
    - Anges i studie- och yrkesorienteringsplanen hur skolan ger eleverna förutsättningar att lära känna sig själva och sina egna möjligheter och förmågor inför framtida studie- och yrkesval?
- Hur följer ansvariga nämnder upp studie- och yrkesorienteringsplanerna?

2.4. *Metod, genomförande*

Granskningens resultat bygger på följande delar:

- Genomgång av aktuell lagstiftning och rekommendationer, styrdokument, beslut, riktlinjer och protokoll.
- Intervjuer med ansvarig för studie- och yrkesvägledningsfrågor vid Regionförbundet i Uppsala län samt intervjuer med enhetschefer vid "Samlad vägledning".
- Mailenkät till kommunens skolledare om förekomsten av studie- och yrkesorienteringsplan för varje enskild skola där det anges hur man informerar eleverna om det aktuella arbetsmarknadsläget lokalt, regionalt, nationellt och internationellt
- Kompletterande intervjuer med rektorer vid fem skolor.

2.5. *Avgränsning*

Granskningen omfattar hur arbetet kring studie- och yrkesvägledning fungerar i skolorna dock med särskilt fokus på de aktiviteter som görs vid sidan av de insatser som görs av professionen, studie- och yrkesvägledare. Granskningsobjekt är ansvariga nämnder, d v s barn- och ungdomsnämnden (BUN) samt utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (UAN). Dessa nämnder har dock fr o m år 2015 upphört och ansvaret för verksamhetsområdet åligger fortsatt den nybildade utbildningsnämnden.

3. *Allmänna bestämmelser*

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den elev som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning. Skollagen anger vidare att den som anställs utan tidsbegränsning för studie- och yrkesvägledning ska ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet. Den som inte uppfyller kravet enligt första stycket får anställas för studie- och yrkesvägledning för högst ett år i sänder.

Utbildningen i grundskolan ska, enligt skollagen, utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Enligt läroplanen ska skolan ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning. Vidare anger läroplanen att skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden, har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning och att den studie och yrkesinriktade verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.

4. Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning

Skolverket har under 2014 givit ut allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning (SKOLFS 2013:180). De allmänna råden grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800), läroplanerna, och förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning. Syftet med råden är att studie- och yrkesvägledningen blir likvärdig och av hög kvalitet och att de allmänna råden ska fungera som ett gott stöd och en inspiration i arbetet med studie- och yrkesvägledning.

De allmänna råden handlar om arbetet med studie- och yrkesvägledning i skola och vuxenutbildning och vänder sig till huvudmän, rektorer och övrig skolpersonal. De behandlar hur studie- och yrkesvägledning är kopplad till andra områden som rör de olika skolformerna. Ett viktigt budskap i de allmänna råden är att undervisning, information och vägledningssamtal tillsammans utgör den studie- och yrkesvägledning som ska stödja elevens val av studier och yrken.

Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning är rekommendationer om hur huvudmannen, rektorn, studie- och yrkesvägledaren och lärare kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Råden syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och till att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden bör alltså följas, om skolan inte handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls.

4.1. Studie- och yrkesvägledning i "vid" och "snäv" bemärkelse

Studie- och yrkesvägledning kan beskrivas i både vid och snäv bemärkelse. Vägledning i vid bemärkelse är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval. Det handlar till exempel om praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation och aktiviteter för att utveckla elevens självkännedom. Studie- och yrkesvägledning i snäv bemärkelse är den personliga vägledning som studie- och yrkesvägledaren ger i form av vägledningssamtal, individuellt och i grupp.

Begreppen "studie- och yrkesorientering" och "studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse" är att betrakta som synonyma. Det senare begreppet – studie och yrkesvägledning i vid bemärkelse – är det som lanserats av Skolverket och som rekommenderas att användas.

För att kunna göra väl underbyggda val och fatta väl övervägda beslut behöver eleven ofta stöd av en väl planerad studie- och yrkesvägledning. Den ska genomföras på ett professionellt sätt och vila på en vetenskaplig grund.

4.2. Att styra och leda arbetet med studie- och yrkesvägledning

De allmänna råden om att styra och leda arbetet med studie- och yrkesvägledningen utgår från bestämmelser i skollagen och läroplanerna.

Huvudmannen bör:

- konkretisera vad de nationella målen för studie- och yrkesvägledning innebär för den egna verksamheten, och
- vid beslut om organisation och resursfördelning säkerställa att elevernas behov av studie- och yrkesvägledning kan tillgodoses.

Rektorn bör:

- se till att det finns rutiner och metoder för att planera, utvärdera och utveckla studie- och yrkesvägledningen så att den tillgodoser elevernas behov av vägledning,
- tydliggöra hur ansvaret för studie- och yrkesvägledningen är fördelat mellan studie- och yrkesvägledare, lärare och övrig personal samt formerna för samarbetet mellan dem,
- se till att studie- och yrkesvägledning sker kontinuerligt och integrerat i utbildningen under studietiden, så att eleven ges förutsättningar att göra väl underbyggda studie- och yrkesval, samt
- se till att eleverna, utifrån sina behov, erbjuds vägledningssamtal.

5. Studie- och yrkesvägledningen i Uppsala kommun

5.1. Organisation

All studie- och yrkesvägledning till kommunalt drivna skolor bedrivs av en sammanhållen organisation – Samlad vägledning – som fram till och med år 2014 sorterade under Styrelsen för teknik och service. Samlad vägledning arbetar på uppdrag av grund- och gymnasieskolorna i kommunen. Samlad vägleddnings uppdrag är att tillsäkra alla elever i årskurs 7-9 i grundskolan och årskurs 1-3 på gymnasieskolan en kvalitativt god studie- och yrkesvägledning i den snäva bemärkelsen utifrån gällande nationella och lokala styrdokument.

Inom Samlad vägledning är 47 personer anställda fördelade på 40,75 tjänster. Samtliga är utbildade studie- och yrkesvägledare. Två enhetschefer leder verksamheten.

För elever i grund- och gymnasieskola finns studie- och yrkesvägledare knutna till samtliga kommunala grund- och gymnasieskolor i kommunen. Det finns också en central ungdomsvägledning som kompletterar vägledningen på skolorna. Den är till för elever mellan 13 och 20 år.

I den nya organsation som sjösatts från 2015 återfinns Samlad vägledning inom den nyskapade Utbildningsförvaltningen. Enligt uppgift ska organiseringen och den organisatoriska tillhörigheten av studie- och yrkesvägledningen ses över under innevarande år.

5.2. Resurser

5.2.1. Gymnasieskolan

Resurstilldelningen till gymnasieskolorna styrs genom tidigare utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens beslutade nyckeltal som är differentierade utifrån gymnasieprogrammens bedömda behov.

Nyckeltalen är för

- Nationella program 500 elever/tjänst
- Aspergerutbildningar och SPUNK[1] 250 elever/tjänst
- Introduktionsprogram 40, 100 eller 250 elever/tjänst
- Gymnasiesärskola 80 elever/tjänst

Varje gymnasieskola erhåller således SYV-resurser utifrån antal elever och elevsammansättning.

[1] Flexibel studieform på Linnégymnasiet

5.2.2. *Grundskolan*

Varje grundskola bestämmer själv hur mycket resurser som ska avsättas till SYV inom ramen för rektors ansvar för skolans verksamhet och resultat. Utifrån detta köps tjänster från Samlad vägledning. Möjlighet finns att teckna avtal på tre olika nivåer beroende på vilken kvantitet respektive skola vill köpa.

Under år 2014 var genomsnittet 679 elever per heltidstjänst studie- och yrkesvägledare, med stora variationer mellan skolorna. Se bild nedan.

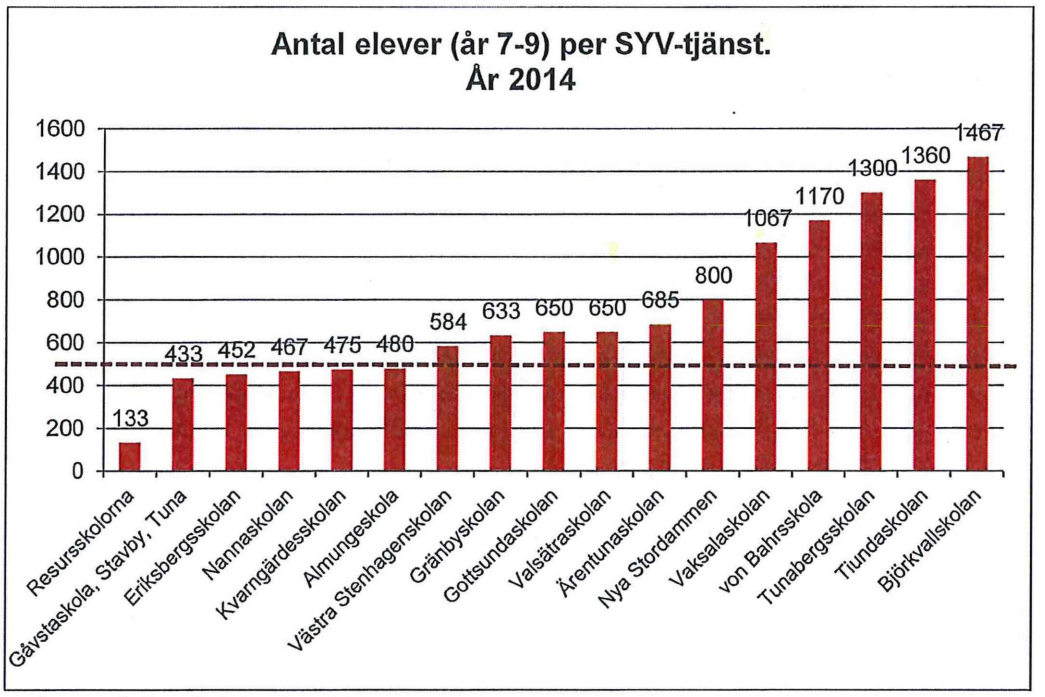

Källa: Samlad vägledning (egen bearbetning)

Den streckade linjen representerar det riktvärde på 500 elever per SYV-tjänst som finns för gymnasieskolans nationella program. För grundskolan finns dock inget motsvarande riktvärde utan det är upp till varje rektor att bedöma behovet av studie- och yrkesvägledare och anpassa resurser och organisation efter detta. I beredningen av beslutet inför organisering och resursfördelning av SYV-verksamheten för grundskolan diskuterades dock enligt uppgift delningstalet 500 elever/SYV-tjänst. Oaktat detta så kan konstateras att det är stora skillnader mellan skolorna när det gäller resurser för SYV. Mest resurser (bortsett från Resursskolorna) finns på Gåvsta, Stavby och Tuna skolor, Eriksbergsskolan, Nannaskolan, Kvarngärdesskolan och Almunge skola. Minst resurser finns på Björkvallsskolan, Tiundaskolan och Tunabergsskolan.

6. Resultat

6.1. Finns antagna mål för studie- och yrkesvägledningen?

6.1.1. Iakttagelser

Dåvarande barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden antog i september respektive oktober 2011 *"Mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen i Uppsala kommun"*.

I dokumentet framhålls att en viktig del i lärandet är den enskilde individens möjlighet att på ett enkelt sätt få information och vägledning i studie- och yrkesvalsfrågor. Målgruppen för kommunens studie- och yrkesvägledning är alla personer, ungdomar och vuxna som är i behov av information och/eller vägledning inför studie- och yrkesval. Vidare framgår att Uppsala kommun ska verka för mångfald och jämställdhet inom arbetslivet och motverka traditionella studie- och yrkesval på grund av kön, ekonomiska förutsättningar, social och kulturell bakgrund samt erbjuda den enskilde individen en oberoende, likvärdig, professionell och lättillgänglig studie- och yrkesvägledning. Detta för att ge individen goda förutsättningar att

- bli medveten om sina intressen, möjligheter och begränsningar föra tt kunna förverkliga sina idéer och tillgodose sina behov
- finna verktyg och metoder för att upptäcka tidigare okända möjligheter till studie- och yrkesval
- kunna söka och värdera information om utbildningar och arbetsliv nationellt och internationellt
- tillägna sig kunskap om vägen till målet, dvs hur han/hon på bästa sätt tar sig fram till önskvärd utbildning eller yrke
- kunna fatta välgrundade beslut när det gäller studie- eller yrkesval.

Av dokumentet framgår vidare att för att nå målen ska den *"professionella studie- och yrkesvägledningen som bedrivs genom Samlad vägledning i Uppsala kommun*

- *bedriva studie- och yrkesvägledning för hela målgruppen i de skolor som har avtal med Samlad vägledning i Uppsala kommun*
- *ha individen i fokus*
- *använda sig av informations- och kommunikationsteknik för bästa möjliga flexibilitet gentemot målgruppen*
- *bedriva professionella vägledningssamtal enskilt och/eller i grupp inför val av utbildning, arbetsliv eller i samband med förändringar i individens redan planerade studier*

- *informera individer och vårdnadshavare till omyndiga elever inför valet till gymnasiet, olika val under gymnasiestudierna, val av studier efter gymnasiet eller arbetsliv*
- *informera eleverna om det aktuella arbetsmarknadsläget och prognoser för framtiden inom olika branscher*
- *informera om framtida konsekvenser av tänkta utbildningsval*
- *bedriva uppsökande verksamhet gentemot ungdomar 16-19 år som ej går i gymnasieskolan*
- *med sin specifika kompetens vara en resurs för utbildningsanordnarens övriga personal i studie- och yrkesvägledningsfrågor*
- *medverka till att studie- och yrkesvägledningen är tydlig och en del av skolornas studie- och yrkesorientering*
- *utveckla instrument för uppföljning och kvalitetssäkring av studie- och yrkesvägledningen*
- *samverka om vägledning med arbetsliv, lärosäten och andra organisationer, såväl offentliga som enskilda."*

Föra att nå målen anges att en förutsättning är att varje enskild skola arbetar strukturerat med studie- och yrkesorienteringen genom att:

- arbeta fram en studie- och yrkesorienteringsplan för varje enskild skola där det anges hur man informerar eleverna om det aktuella arbetsmarknadsläget lokalt, regionalt, nationellt och internationellt
- integrera studie- och yrkesvägledningen i studie- och yrkesorienteringsplanen
- ge individerna förutsättningar att lära känna sig själva och sina egna möjligheter och förmågor inför framtida studie- och yrkesval

Utifrån måldokumentet har Samlad vägledning upprättat arbetsplaner för studie- och yrkesvägledning i grundskolornas år 7-9 samt för gymnasieskolans högskoleförberedande program och yrkesprogram. För närvarande finns tolv arbetsplaner. Av arbetsplanerna framgår vad som ska göras och hur arbetet ska gå till. Arbetsplanerna följs upp genom bl a elevutvärderingar, NKI-mätningar och besök på skolorna. Resultatet av uppföljningarna ligger till grund för årliga revideringar av arbetsplanerna.

6.1.2. Bedömning

De mål och riktlinjer som finns är formulerade både som *vad* som ska uppnås/erbjudas och *hur* detta ska göras både på övergripande nivå för verksamheten inom Samlad vägledning och på enskild skolenhetsnivå. Riktlinjerna kan för verksamheten som bedrivs inom Samlad vägledning ses som en uppdragsbeskrivning medan vi uppfattar att riktlinjerna för den enskilda skolan mer är att betrakta som rekommendationer för hur arbetet med studie- och

yrkesorienteringen ska bedrivas på respektive skola. Av dokumentet framgår dock att en förutsättning för att nå målen är att skolorna arbetar strukturerat med studie- och yrkesorienteringen på det sätt som anges.

Det innebär att avgörande för ett framgångsrikt arbete är att skolorna arbetar fram en studie- och yrkesorienteringsplan och att det av planen framgår hur studie- och yrkesvägledningen integreras samt att förutsättningar skapas för individerna att lära känna sig själva och sina egna möjligheter och förmågor inför kommande studie- och yrkesval.

De arbetsplaner som finns upprättade uppfattar vi vara ett bra stöd för hur studie- och yrkes*vägledningen* kan bedrivas i de olika skolformerna och en viktig beståndsdel i studie- och yrkes*orienteringen*.

6.2. *Finns en studie- och yrkesorienteringsplan vid kommunens skolor?*

Här bedöms om planer finns och om det av planerna framgår hur eleverna informeras om det aktuella arbetsmarknadsläget lokalt, regionalt, nationellt och internationellt och hur skolan arbetar med att integrera studie- och yrkesvägledningen i studie- och yrkesorienteringsplanen. Vidare om det anges i studie- och yrkesorienteringsplanen hur skolan ger eleverna förutsättningar att lära känna sig själva och sina egna möjligheter och förmågor inför framtida studie- och yrkesval.

6.2.1. *Iakttagelser*

Under granskingen har en fråga har riktats till kommunalt drivna grund- och gymnasieskolor i kommunen om det finns en studie- och yrkesorienteringsplan för varje enskild skola och om det finns har vi bett att få del av dessa. Svar har erhållits från 34 skolor. Nedanstående tabell visar svarsfördelningen:

Skola (årskurser)	Har plan	Har inte plan	Kommentar
Bergaskolan (F-6)		x	
Björklinge skola (F-5)		x	
Danmarks skola (F-5)		x	
Flogstaskolan (F-3)	x		Har "bakat in" rekommendationerna i andra dokument
Fredrika Bremerskolan (F-5)	x		Arbetsplanen innehåller för årskurserna F-3 och 4-5 beskrivning av områden, ex vis "vad vill du bli när du blir stor?", tidsplan, beskrivning av aktiviteten och vem/vilka som ansvarar.
Fyrisskolan (Gy)		x	
Gåvsta skola (F-9)	x		Olika aktiviteter beskrivs per årskurs 1-9 inom ramen för området "Skolan och omvärlden". För vissa aktiviteter ex vis deltagande i handbollsturnering, besök på museum, kyrkvandring, inte helt tydlig koppling till studie- och yrkesorientering.
Gränbyskolan (6-9)		x	
Jällagymnasiet (Gy)		x	Saknar plan men uppger att de har täta kontakter med arbetslivet.

Skola (årskurser)	Har plan	Har inte plan	Kommentar
Järlåsa skola (F-6)		x	
Katedralskolan (Gy)	x		Plan finns för hur studie- och yrkesvägledarna arbetar med information om arbetsmarknad och studier. Aktiviteterna är specificerade per termin.
Kvarngärdesskolan (F-9)		x	
Liljeforsskolan (F-5)	x		Framgår övergripande hur de ska arbeta i olika årskurser.
Linnégymnasiet (Gy)	x		Planen beskriver tidsbestämda aktiviteter för gymnasiets årskurser 1-3.
Luthagens skolor (F-9)	x		Övergripande handlingsplan per årskurs 1-9
Malmaskolan (F-6)		x	
Nåntunaskolan (F-5)		x	
Pluggparadiset (F-5)		x	Kartläggning pågår för att göra en plan. Planen beräknas vara klar i början av vårterminen 2015
Rosendalsgymnasiet (Gy)		x	
Skuttunge skola (F-5)		x	
Skyttorp skola (F-5)		x	Skolan uppger att de har samverkan med närsamhället och i viss mån omvärlden för att ge eleverna inblick i arbetslivet.
Stavby skola (F-9)	x		Olika aktiviteter beskrivs per årskurs 1-9. För vissa aktiviteter ex vis deltagande i handbollsturnering, besök på museum, allsångskonsert, kyrkvandring, inte helt tydlig koppling till studie- och yrkesorientering,
Sunnerstaskolan (F-5)		x	
Sverkerskolan	x		Övergripande handlingsplan per årskurs 1-9. (Ingår i Luthagens skolor)
Tiundaskolan	x		Övergripande handlingsplan per årskurs 1-9. (Ingår i Luthagens skolor)
Tuna skola (F-9)		x	
Tunabergsskolan (6-9)		x	
Valsätraskolan (F-9)		x	Uppger att de arbetar medvetet med detta men har ingen plan. Besök av föräldrar, arbetslag har i uppgift att integrera frågorna i undervisningen, information.
Vänge (F-6)		x	
Vattholmaskolan (F-5)		x	Skolan uppger att de har samverkan med närsamhället och i viss mån omvärlden för att ge eleverna inblick i arbetslivet.
Vuxenutbildningen Linné, Lärvux/Särvux	x		I planen beskrivs aktiviteter för vägledning, information, samarbete och uppsökande verksamhet.
Ångelstaskolan (F-5)		x	Beräknar att plan ska vara färdig under vt 2015
Ärentunaskolan (6-9)	x		Ny plan där allt ännu inte är implementerat.
Årstaskolan (F-9)		x	Beräknar att ha en plan i mitten av vårterminen 2015.
Summa	**12**	**22**	

Vi har intervjuat tre rektorer på grundskolan och två rektorer på gymnasieskolan där skolorna inom respektive skolform har eller inte har en plan.

Under intervjuerna med rektorerna framkommer att möjligheterna att styra SYV-verksamheten upplevs vara begränsade. Studie- och yrkesvägledarna är inte anställda av skolan utan sorterar organisatoriskt under Samlad vägledning vilket innebär att rektor inte är chef för dessa och således inte har formell möjlighet att leda och styra SYV-verksamheten. Synpunkter framförs om att möjligheterna att integrera studie- och yrkesvägledningen i den övriga verksamheten därmed begränsas.

SYV-resurserna inom gymnasieskolan fördelas utifrån olika nyckeltal utan att en bedömning görs av det verkliga behovet för respektive skola. Detta kan enligt intervjuade innebära att vissa skolor får mer resurser än behovet och andra mindre. Inför terminsstarten finns det också en viss osäkerhet om vilka studie- och yrkesvägledare som tilldelas skolan, inflytandet över detta upplevs vara begränsat. Det kan medföra att nya personer tillträder varje läsår vilket får konsekvenser för möjligheterna att följa och lära känna eleverna under flera läsår.

Det framkommer också att det är svårigheter att integrera SYV i undervisningen, mycket beroende på att många lärare upplever en pressad arbetssituation vilket innebär att arbetet med att klara kursplanerna prioriteras. Studie- och yrkesvägledningen inriktas främst mot individuella insatser. Möjligheterna att arbeta med SYV utifrån ett vidare perspektiv försvåras, integreringen i undervisningen kan bli problematisk.

Inom grundskolan beställer varje skola/rektor SYV-resurser från Samlad vägledning utifrån rektors bedömning av behovet av resurser. Vi kan konstatera att det är stora skillnader mellan skolorna hur mycket resurser som beställs.

6.2.2. Bedömning

Av de 34 skolor som svarat uppger tolv att de har en studie- och yrkesorienteringsplan, medan 22 skolor svarat att de inte har en studie- och yrkesorienteringsplan. En skola har svarat att de har en plan men att den inte är implementerad. Av kommentarer i samband med lämnandet av uppgifter och från intervjuerna framgår dock att många aktiviteter görs utan att det finns en formell dokumenterad plan.

Svaren indikerar att målen som barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden antagit inte kommer att nås av många skolor, då en förutsättning för att nå målen med studie- och yrkesvägledningen enligt måldokumentet är att varje enskild skola genom en plan arbetar strukturerat med studie- och yrkesorienteringen.

Såväl innehållet i de planer som vi erhållit som intervjuerna med rektorerna indikerar att synen på studie- och yrkesorientering tenderar att avgränsas till insatser som utförs av studie- och yrkesvägledarna. Insatser kopplade till studie- och yrkesorientering i ett vidare perspektiv genomförs sannolikt men det avspeglas inte i merparten av de planer som vi tagit del av.

6.3. Hur följer ansvariga nämnder upp studie- och yrkesorienteringsplanerna

6.3.1. Iakttagelser

Vi har gått igenom protokollen för barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden för år 2014 för att kunna bedöma hur nämnderna följer upp antagna mål och riktlinjer för studie- och yrkesorienteringen.

Vi kan inte finna att det under år 2014 gjorts någon återrapportering till nämnderna avseende detta och att nämnderna därmed inte kan ha förutsättningar för att bedöma om eleverna erhåller studie- och yrkesvägledning enligt antagna målsättningar.

På skolenhetsnivå förekommer enligt vad som framkommer vid intervjuerna en viss uppföljning och utvärdering av antagna planer i samband med diskussioner om kommande års verksamhet.

6.3.2. Bedömning

Då vi inte kunnat finna någon uppföljning och rapportering till ansvariga nämnder avseende de antagna målen och riktlinjerna för studie- och yrkesorienteringen är vår bedömning att detta brister och att ansvariga nämnder därmed inte kan sägas ha en ändamålsenlig styrning av verksamheten.

Vi kan konstatera att det inom grundskolan är stora skillnader mellan skolorna i hur mycket resurser som avsätts till studie- och yrkesvägledning. Den skola som satsar mest resurser har mer än tre gånger så mycket SYV-resurs per elev jämfört med den skola som satsar minst (resursskolan exkluderad). Då vi inte kan finna någon samlad uppföljning av hur resurserna används och vad som åstadkoms måste det uppfattas som högst osäkert om det är säkerställt att alla elever har tillgång till en likvärdig studie- och yrkesvägledning.

Handläggare
Holström Ingrid
Thomson Giggi

Datum
2015-04-17

Diarienummer
UBN-2015-1414

Kommunrevisionen

FÖRSLAG

Svar på revisionsrapport om granskning av studie- och yrkesvägledning i Uppsala kommun

PwC har på uppdrag av Kommunrevisionen genomfört en granskning av studie- och yrkesvägledning i Uppsala kommun. Granskningen har ett särskilt fokus på hur arbetet kring studie- och yrkesvägledning fungerar i skolorna vid sidan av insatser som görs av professionen, studie- och yrkesvägledare.

Den sammanfattande bedömningen från PwC är att ansvariga nämnder, barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden inte har haft en ändamålsenlig styrning av verksamheten.
Bedömningen grundas bland annat på att:

- det går inte att se att och hur de ansvariga nämnderna under 2014 har följt upp de av de två nämnderna antagna mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen.
- endast 12 av 34 skolor uppger att de har en så kallad studie- och yrkesorienteringsplan som enligt mål och riktlinjerna ska upprättas för varje skola.
- det är stora skillnader mellan hur mycket resurser grundskolorna har satsat på studie- och yrkesvägledning. Det skiljer som mest tre gånger så mycket resurser per elev mellan den skola som satsar mest och den som satsar minst.

De ovanstående förbättringsområdena kommer att hanteras enligt följande.

Förbättringsområde: uppföljning av de lokala mål och riktlinjerna har inte genomförts under 2014
I Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning beskrivs vägledning utifrån en vid och en snäv bemärkelse. Vägledning i den vida bemärkelsen innefattar all verksamhet som bidrar till att ge eleverna kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval. Det kan till exempel vara praktisk arbetslivserfarenhet, studiebesök, undervisning om arbetslivet och utbildningar samt aktiviteteter för att utveckla elevernas självkännedom.

Vägledning i den snäva bemärkelsen är den personliga vägledning som studie- och yrkesvägledaren ger i form av vägledningssamtal, enskilt eller i grupp.

I de lokalt antagna mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledning som är antagna av barn- och ungdomsnämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden används begreppet studie- och yrkesorientering synonymt med Skolverkets begrepp studie- och yrkesvägledning i den *vida bemärkelsen*. I mål och riktlinjerna anges att en förutsättning för att nå målen är att varje enskild skola arbetar strukturerat med studie- och yrkesorientering genom att arbeta fram en studie- och yrkesorienteringsplan där det anges hur man informerar eleverna om det aktuella arbetsmarknadsläget lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Skolverket anger att det är rektor som är ansvarig för att studie- och yrkesvägledningen sker kontinuerligt och integrerat i utbildningen under studietiden och att eleverna, utifrån sina behov, erbjuds vägledningssamtal.

För att säkerställa likvärdigheten för elever i Uppsala kommuns grund- och gymnasieskolor vad gäller studie- och yrkesvägledning i såväl den snäva som den vida bemärkelsen kommer utbildningsnämnden att ge skolorna i uppdrag att utarbeta en plan under 2015 för hur studie- och yrkesvägledningen i den vida bemärkelsen ska bedrivas på varje grund- och gymnasieskola. I planen ska även anges hur studie- och yrkesvägledningen i den snäva bemärkelsen ska integreras i skolans verksamhet. Det ska tydligt anges i planen vem som är ansvarig för genomförandet på skolan. I grundskolans plan ska samtliga tre stadier omfattas. Förvaltningens enhet för uppföljning och analys ges i uppdrag att följa upp och utvärdera hur planerna har implementerats i verksamheten under 2016 och 2017.

Förbättringsområde: grundskolornas studie- och yrkesvägledning
Studie- och yrkesvägledningen i den snäva bemärkelsen ska utgå från de framtagna arbetsplanerna för varje skolform för att säkerställa likvärdigheten för eleverna. Samordnaren för studie- och yrkesvägledningen ska ansvara för att arbetsplanernas innehåll årligen utvärderas och revideras. Utbildningsförvaltningens ledning fastställer arbetsplanerna.
I arbetsplanerna för grundskolan ska det anges att varje elev i grundskolans årskurs 9 har rätt till ett längre samtal med studie- och yrkesvägledaren.

Utbildningsnämnden

Caroline Andersson
Ordförande

Kerstin Sundqvist
Sekreterare